

“Anykščių šilelio“ analizė

Kūrinio žanras: romantinė poema

Tema: Lietuvos gamtos grožis

Problema: Lietuvos gamtos grožio nykimas

Stiliaus savitumas: gamtos grožio poetizavimas, dabarties ir praeities priešprieša, kontrastas. Miškas lyginamas su lietuviu būdu, Anykščių šilelio likimas tarsi visos Lietuvos likimo metafora. Žvilgsnis į šilelį – nuo apačios į viršų, garsai – nuo pumpuro skleidimosi iki triukšmo

Temos egzamine: gamtos grožis Lietuvių literatūroje, patriotizmas.

- pirmoji romantinė poema, kurioje girios, medžio įvaizdžiai išaugo į romantinį laisvo gyvenimo simbolį;
- A.Baranausko Anykščių šilelis - amžinas ir nesunaikinamas, iškertamas, išparduodamas ir vėl atželiantis, laiminantis ranką, ką kirvį išrado, ir atgyjantis poetų giesmėse - nenugalėtos ir nenugalimos tėvynės metafora. Poetas įvardino ne tik Anykščių šilelio genezę, bet ir nacionalinio atgimimo idealus, siekius žadinti tautos savimone;
- Baranauskas pirmasis lietuvių poezijoje lyriniais miško spalvų, garsų, kvapų, net tylos vaizdais, sudvasintais tautosakinių asociacijų, išaukštino liaudies kalbos ir ją išsaugojusio kaimo žmogaus dvasinį pasaulėvaizdį. Tai pirmosios lietuvių poezijoje užuominos apie kaimo žmogaus dvasinį turtingumą, apie jo kūrybines galias, dvasines vertybes.
- Poemoje pasakojama labai tikroviška Anykščių šilelio dramatiška istorija, siekianti pagonybės laikų šventąsias girias, ir baigiama carinių pareigūnų savivalės aktu. Poemoje atkurta miško proistorė, kaip jis keitėsi, nyko, vėl atžėlė. Žmonių pasakojimu, čia stūksojusios pagonybės laikų šventosios girios, sunaikintos įvedus krikščionybę. Šventų girių - pagonybės židinių naikinimą poetas laikė ne tik Lietuvos grožio ir turto niokojimu, bet jis matė čia ir senosios patriarchalinės moralės, nacionalinių tradicijų, liaudies kultūros ir estetikos pagrindų griovimą, jų išniekinimą, kurio negalima pateisinti jokių naujosios kultūros kūrimo vardu.

ANYKŠČIŲ ŠILELIO" PRASMĖ

Poetas parodė, kad ir lietuvių kalba nėra prastesnė už kitas. Atskleidė senovės Lietuvos legendas ir prislėgtos lietuvių liaudies skriaudas, lietuvių kalbos turtingumą, Lietuvos krašto ir savo mėgstamo Anykščių šilelio gamtos grožį. A. Baranauskas sukūrė himną ne tik savo gimtajam Anykščių kraštui, bet ir liaudies žmogui, išaukštino ne tik Lietuvos žemės spalvų ir garsų grožį, bet ir kalbos, tautosakos bei tautodailės lobiais tą grožį įamžinusį liaudies genijų. Poetas parodė, kad ir lietuvių kalba tinka poezijai. Anykščių šilelyje" atsispindi liaudies žmogaus pasaulėjauta, jo kūrybinės galios humanizmas, nepalaužiama laisvės meilė. Miško ir liaudies gyvenimo vaizdai poemoje leidžia pajusti baudžiavinės Lietuvos tikrovę 1863 m. sukilimo išvakarėse su jos prieštaravimais, su baudžiavos ir carinės priespaudos išvarginto žmogaus lūkesčiais. Anykščių šilelis" yra originalus veikalas, išaugęs iš lietuviškos aplinkos, iš tragiškos Lietuvos padėties. A. Baranauskas savo poemoje parodė, kaip glaudžiai liaudies žmogaus gyvenimas siejasi su gamta. Ypač lietuviams labai didelę reikšmę turėjo miškai. Vešlios Lietuvos girios buvo dosnios žmogui. Giriose knibždėte knibždėjo žvėrių, žmogus nejutęs nei alkio, nei šalčio. Jos teikė medžiagą pastogei. Miškas lietuvių gynė nuo priešų, jam davė reikalingų gyvenimui dalykų, bet labiausiai miškas veikė lietuvių, jį ramindamas, guosdamas. Iš žmogaus ir miško santykių iškyla senovės lietuvių charakterių dorybės - darbštumas, tvarkingumas.

Antanas Baranauskas - kunigas, vyskupas, rašytojas poetas, kalbininkas, vertėjas, matematikas.

Svarbumas, išskirtinumas savo laikmetyje, reikšmė lietuvių literatūroje:

Baranauskas ir lietuvių kalba

Išleido pirmąją lietuvių kalbos tarmių klasifikaciją, padėdamas pagrindus lietuvių kalbos dialektologijai. Nuo 1880 m. jis buvo Lietuvių literatūros draugijos narys korespondentas. Jis parengė gramatiką „Kalbamokslis lietuviškos kalbos“, sukūrė kalbotyros terminų ir bendrinę rašto kalbą, paremtą kalbos garsų kilmės principu. Pagal jį lietuviška rašyba turinti būti bendra, o šnekamoji kalba – tarmiška. Taip pat jis išvertė į lietuvių kalbą A. Šleicherio "Lietuvių kalbos gramatiką".

Kūryba

- Gimtinės ir namiškių ilgesio genamas, A. Baranauskas apie 1849 m. pradėjo eiliuoti, iš pradžių eilėmis rašė laiškus namo.
- Dirbdamas raštininku Baranauskas visur rašė dienoraštį – unikalų tokio žanro dokumentą XIX a. vidurio lietuvių literatūros istorijoje. Šiame dienoraštyje jis pirmą kartą Lietuvos rašytiniame šaltinyje paminėjo papuoštą kalėdinę eglutę, kai pamatė ją Vainuto vachmistro namuose.
- Poema "Anykščių šilelis" yra plačiausiai pasklidęs po pasaulį lietuvių literatūros kūrinys, pripažintas labiausiai verčiamu į kitas kalbas (Lietuvos rekordas nuo 2009 m.). Ji buvo išversta ir išleista lenkų, rusų, anglų, vokiečių, latvių, ukrainiečių, italų, armėnų, japonų, totorių, baltarusių prancūzų, norvegų, čiuvašų, čekų, korėjiečių, turkų kalbomis.

Žymiausi kūriniai:

- Neprograminiai: „Dainų dainelė“ (išspausdinta „Aušra“ laikraštyje), „Kelionė Peterburkan“;
- Programiniai: „Anykščių šilelis“

Citatos:

1. *Dažnai miške lietuvis, ko verkia, nežino. (glaudus santykis su mišku)*
2. **Ar miške aš čia stoviu, ar danguj, ar rojuj?! (gerėjimasis gamta)**
3. Jaunučiukus aptaisė vaikus rūbais lapo. (gamtos nauda žmogui)
4. Daktarai ir žiniuonys, ką po miškus klysta; (gamtos pagalba žmogui)
Jų lapais, jų žievelėm arba šaknia kieta
Nuo ligų ir padarų gydžia visą svieta.

Nuoroda internete į pilną kūrinių: www.antologija.lt/text/antanas-baranauskas-anyksciu-silelis/